

Pagrindiniai klausimai:

■ **Kodėl svarbu ugdytis tėvystės gebėjimus?**

■ **Kodėl vaikų ugdymas tampa ne vien privačiu reikalu?**

■ **Kas yra pozityvioji tėvystė?**

■ **Kodėl programa *Triguba P* laikoma viena veiksmingiausių pasaulyje?**

■ **Vertinga tėvystės gebėjimų ugdymo patirtis: kaip tai daro kiti?**

■ **Tėvystės gebėjimų ugdymas Lietuvoje: kaip tai darome mes?**

■ **Ką galėtume daryti geriau?**

TĖVYSTĖS GEBĖJIMŲ UGDYMO VEIKSMINGUMO DIDINIMO PERSPEKTYVOS

Vaiko asmenybės pagrindai susiformuoja pirmame, didžiausią įtaką jam turinčiame institute – šeimoje. Kai trūksta žinių apie vaiko raidos ypatumus, daromos klaidos, kurios atsiliepia tiek vaikui, tiek visos šeimos gerovei, o vėliau ir visuomenės gerovei. Sukurta daug institucijų, mėginančių spręsti įvairiausias socialines problemas: dienos, psichologinių krizių, socializacijos centrai ir t. t. Nedarbas, nusikalstamumas, bendruomeniškumo stoka, daugybė kitų opių visuomenės gyvenimo klausimų yra susiję su ankstyvosios vaikystės patirtimis. Taigi rūpinimasis vaiko gerove yra rūpinimasis visuomenės gerove. O rūpinimasis visuomenės gerove yra ne privatus, bet valstybinis klausimas.

Tėvystės raiška dažniausiai laikoma privačiu šeimos reikalu, nes šeima savaime yra vertybė ir turėtų būti pajėgi suteikti reikiamą gerovę savo nariams. Vis dėlto modernioje visuomenėje atsiranda vis daugiau elgesio normų, kurios apibrėžia aspektus, iki tol laikytus privačiu reikalu. Pavyzdžiui, Skandinavijos šalyse gausu tiksliai apibrėžtų reikalavimų tėvams: nuo privalomos aprangos vaikams, leidžiamiems į ugdymo įstaigas, iki visiško jokios formos smurto netoleravimo. Panašios normos ateina ir į kitas šalis, taip pat ir į Lietuvą. Pavyzdžiui, nors iki šiol už pliaukštelėjimą vaikui nėra baudžiama, vis dažniau kalbama apie tokio elgesio problemišumą. Taigi tai, kaip tėvai augina vaikus, jau nebėra vien privatus reikalas. Kadangi atsiranda vis daugiau įpareigojančių normų, turi atsirasti ir daugiau priemonių toms normoms pasiekti. Esmingiausia ir veiksmingiausia priemonė – žmonių ugdymas: aiškinimas, ko, **kodėl** reikia ir kaip tai pasiekti.

Viena iš plačiausiai pasaulyje priimtų metodikų, padedančių kurti teigiamus ir darnius santykius šeimoje, yra pozityvioji tėvystė. Jos tikslas – ugdyti gerąsias vaiko savybes, sutelkiant dėmesį į turimus gabumus ir gebėjimus, skatinant vaiką pasitikėti savimi, mokant būti savarankišką, atsakingą už savo veiksmus, priimti savo ir kitų jausmus, tinkamai juos reikšti. *Triguba P* – tai pozityviosios tėvystės sampratos pagrindu sukurta programų sistema, pripažįstama kaip viena veiksmingiausių tėvų ugdymo programų pasaulyje, pagrįsta moksliniais tyrimais. Tai plati mokymų programa, apimanti tiek kasdien tėvams kylančius, tiek specifinius klausimus (elgesys prieš, per skyrybas ir po jų, vaikų, turinčių negalią (pavyzdžiui, autistų) poreikių savitumas ir t. t.).

Sisteminis tėvų ugdymas vis dažniau taikomas įvairiose šalyse. Kuriamos **valstybinės strategijos**, siekiant suteikti reikiamą žinių kuo didesniai tėvų skaičiui. Olandija, Prancūzija ir Švedija yra šalys, kurios šį klausimą sprendžia **valstybinio lygmeniu, nepalieka jo vien savanoriškoms iniciatyvoms**. Šiose šalyse veikia plataus pobūdžio sistemos, apimančios sveikatos priežiūros įstaigas, darželius, mokyklas, nevyriausybinės organizacijas ir pan.

Lietuvoje taip pat aktyviai plečiasi tėvystės gebėjimų ugdymo paslaugų pasiūla. Šios paslaugos labai populiarios, tačiau kol kas tai yra pavienės iniciatyvos, neapibendrintos bendros strategijos, nėra aiškios bendros politikos tėvystės gebėjimų ugdymo klausimu. Kitų šalių patirtis rodo, kad siekiant **didinti tėvystės gebėjimų ugdymo veiksmingumą** reikia tai daryti **valstybės lygmeniu**: nustatčius norimus pasiekti tikslus, parengti strategiją ir numatyti priemones tiems tikslams pasiekti. Tokia strategija negali apimti vien valstybinių ar nevyriausybinių institucijų. Tai privalo būti visus aprėpianti bendradarbiavimo strategija, kurioje kiekviena grandis viena kitą papildo.

Tėvystės ugdymas turėtų būti dvejopas – ankstyvasis (šeimoje reikalingi gebėjimai pradedami lavinti darželyje ir tęsiami mokykloje) ir aktualusis (suaugusiųjų tėvystės gebėjimų ugdymas). Taip būtų didinama esamų šeimų gerovė ir dedami pamatai būsimų šeimų gerovei.

KODĖL SVARBU UGDYTI TĖVYSTĖS GEBĖJIMUS

Kūdikystė ir vaikystė

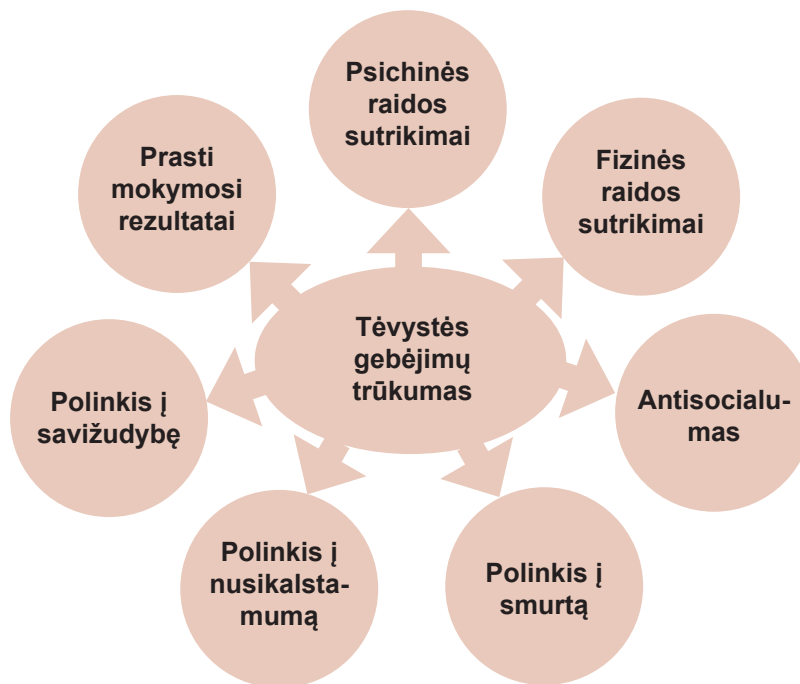
Tėvystė literatūroje apibrėžiama nusakant įvairius jos aspektus: tėvų vaidmuo aptariamas teisiniu požiūriu, nurodant jų pareigas, teises ir pareigų nevykdymo pasekmes (Visuotinė lietuvių enciklopedija, t. 23, Vilnius, 2013, p. 712), arba nusakomas labai trumpai ir paviršutiniškai – kaip buvimo tėvu būklė (Cambridge online dictionary, Oxford dictionaries). Tačiau tėvystė nėra tiesiog būklė, taip pat nėra vien teisinės pareigos ir atsakomybė ar biologinis vaidmuo. Tai kur kas platesnės reikšmės ir pobūdžio atsakomybė, turinti įtakos ne tik individui, bet ir visuomenei.

Pozityvios patirtys ankstyvojoje vaikystėje yra normalios vaiko raidos ir pusiausviros charakterio formavimosi pagrindas. Jos ugdo gebėjimą spręsti asmenines ir visuomenėje kylančias problemas, prisitaikyti prie įvairiuose gyvenimo tarpsniuose nutinkančių pokyčių. Vaikas ugdomi pasitikėjimą savimi, pasauliu, sveiką prierašumo jausmą, poreikį

pažinti pasaulį, mokymosi motyvaciją, socialinius įgūdžius, gebėjimą prisitaikyti prie aplinkos, spręsti įvairaus pobūdžio problemas, taip pat kitus nuo darnios emocinės, protinės, fizinės, socialinės asmenybės raidos priklausančius bruožus.

Vaiko raida labai priklauso nuo jo aplinkos (tėvai, seneliai, mokytojai, draugai, kaimynai ir t. t.). Šeimoje vaikas ugdomi požiūrį į save, kitą žmogų, šeimą, valstybę, socialinius gebėjimus vėliau adaptuoti darželyje, mokykloje. Šeimoje vyksta pirmasis, dėl to stipriausias ir reikšmingiausias, imprintingas¹, formuojantis vaiko socialinius ir kognityvinius gebėjimus. Kūdikio, nepatiriančio pakankamai vaizdinių, garsinių ir taktilinių² dirgiklių, raida ir reakcijos yra lėtesnės. Laikotarpis iki trejų metų yra bene reikšmingiausias vaiko vystymosi metas. Šiuo tarpsniu nesuaktyvintos smegenys nesukuria atitinkamų jungčių tarp neuronų, todėl vėliau gali būti sunkiau mokytis, perimti žinias, ugdyti naujus ir tobulinti esamus gebėjimus, kompetencijas.

1 pav. Galimos tėvystės gebėjimų trūkumo pasekmės

Parengė: Gintarė Drobelenė

Santykio nebuvimas ar prastas kūdikio santykis su jį globojančiu asmeniu turi neigiamos įtakos smegenų augimui ir vystymuisi, o tai sukelia tiek fizinių, tiek emocinių sutrikimų. Įvairūs psichologiniai, socialiniai sunkumai, tokie kaip nepasitikėjimas savimi, kitais žmonėmis, baimė bendrauti, baimė kurti, polinkis į smurtą, kitokia destruktivi veikla, mezgasi dar iki gimstant ir toliau vystosi kūdikystėje.

Tai patvirtina dar 1950 m. A. Bowlby atlikti tyrimai, rodantys ryšį tarp paauglių nusikalstamumo ir jų santykių su tėvais **ankstyvojoje vaikystėje**. Mokslininkas siekė išsiaiškinti, kodėl augdami panašiomis sąlygomis ir veikiami tų pačių neigiamų dirgiklių (netinkamos televizijos programos, nei-

giama bendraamžių įtaka, popamokinės veiklos trūkumas ir kt.) vieni vaikai yra jiems atsparesni, kiti – imlesni. Tirdamas nusikaltusius paauglius A. Bowlby nustatė, kad dažniausiai jiems buvo bendri du veiksniai: 1) atskyrimas nuo mamos ankstyvojoje vaikystėje (iki penkerių metų) ilgiam nei pusės metų laikotarpiui ir palikimas su neartimais, mažai pažįstamais žmonėmis; 2) nelaimingi, nestabilios emocinės būklės tėvai, kurie vaikystėje patys buvo nemylimi ir užaugę taip pat rodė negatyvų dėmesį savo vaikui kritiškumu, bausmėmis, priešišku, smurtu. Tokie tėvai paprastai negali patys to įsisauginti ir pakeisti, jiems reikalinga pagalba.

¹ Imprintingas (angl. *imprint* – *prk.* palikti (gilų) pėdsaką; įsmigti, įstrigti (atmintyje)) – ankstyvojo išmokimo forma, atsirandanti, kai stimulus yra gana stiprus. Tada vienas ar kitas išgyvenimas užsifiksuoja kaip patirtis visam laikui.

² Taktilinis (lot. *tactilis* – apčiuopiamas, pajuntamas) – lytėjimas, lytėjimo.

Atsakymą į A. Bowlby iškeltą klausimą apie vaikų atsparumą neigiamam aplinkos poveikiui galėtų papildyti vaikų psichinio atsparumo įvairioms stresą keliančioms aplinkybėms (sunkios fizinės traumos, tėvų skyrybos, artimųjų netektys, perteklinis alkoholio vartojimas artimoje aplinkoje ir t. t.) tyrimai, kuriais nustatyta, kad vaikai, kurių santykiai su bent vienu iš tėvų ar artimų žmonių buvo artimi, prieraišūs, gebėjo geriau susidoroti su kylančiais sunkumais, darančiais jiems žalą. Užaugę jie sugebėjo išlaikyti pasitikėjimą savimi, emocinį stabilumą, pozityvius socialinius motyvus, tinkamai tvarkyti savo gyvenimą. Teigiamas tėvų pavyzdys padeda vaikams įveikti frustracijas, įvairius socialinius sunkumus, žalingą aplinkos poveikį.

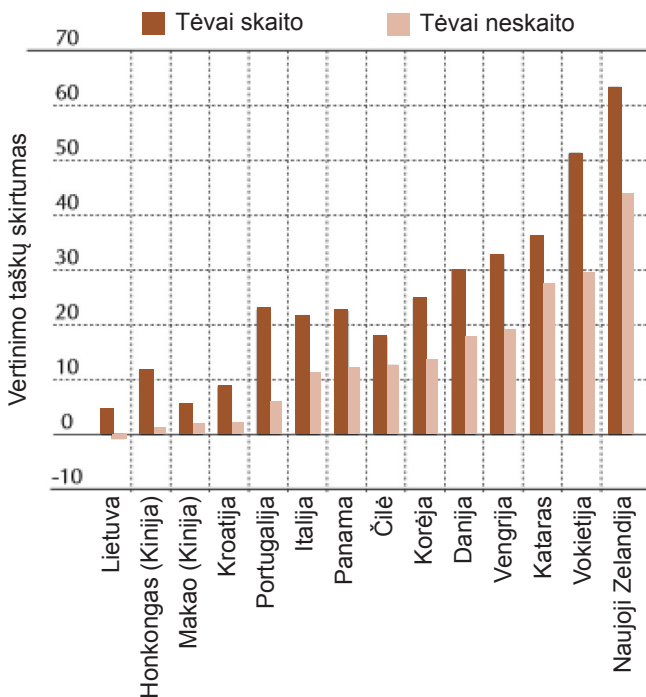
Asmenybės struktūra kinta visą gyvenimą, tačiau jos pagrindai dedami ankstyvojoje vaikystėje. Kuo vyresnis amžius, tuo sunkiau koreguoti netinkamą elgesį. Kūdikystė, ankstyvoji vaikystė yra laikotarpis, kai tėvų ir šeimos įtaka yra pati didžiausia. Vėliau vis stiprėja aplinkos įtaka, o ji ne visada

būna tinkama. Anot S. Burvytės, nepaisant visuomenėje gajos nuomonės, kad vaiką gyvenimui turi paruošti mokykla, net 60 proc. to proceso įvyksta dar iki pradėdant lankyti mokyklą.

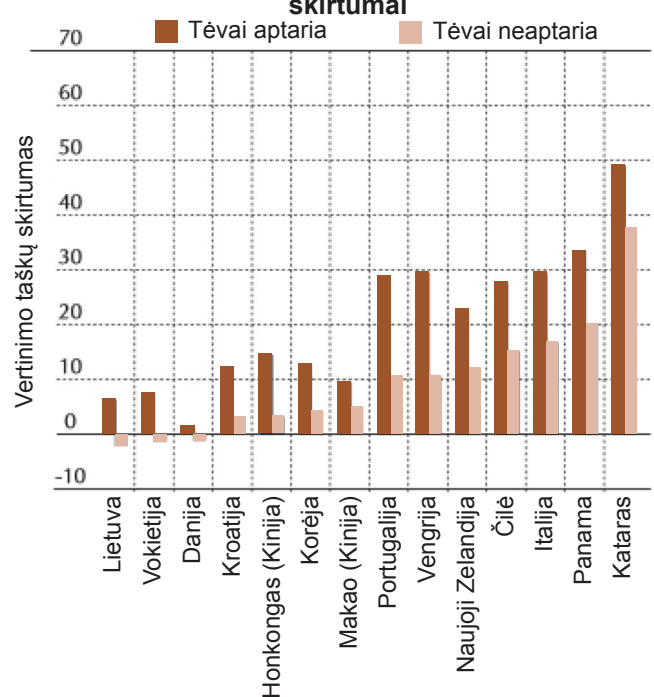
Paauglystė

Paauglystė yra sunkus tarpsnis žmogaus gyvenime, lydimas intensyvios tapatybės krizės. Ji lengviau įveikiama esant stipriam pozityviam ryšiui su tėvais, globėjais ar kitais artimais žmonėmis. Tuo tarpu autokratinis paauglio ir vyresnio už jį atsakingo asmens bendravimo modelis tapatybės formavimąsi stabdo. Paaugliai, turintys stiprų pozityvų ryšį su savo tėvais, rečiau įsitraukia į įvairias nepageidaujamas veiklas (alkoholio, narkotikų vartojimas, rūkymas, mušimasis, nesaugūs ankstyvi lytiniai santykiai). Tėvai yra pagrindinis socializuojantis veiksnys. Vaikai turi natūralų polinkį kopijuoti tėvų elgesį, yra linkę perimti jų vertybes, nuostatas, požiūrius.

2 pav. Mokinių, kurių tėvai dažnai su jais skaito knygas, ir tų, kurių neskaito, mokymosi pasiekimų skirtumai

3 pav. Mokinių, kurių tėvai dažnai su jais aptaria, ką jie nuveikė, ir tų, kurie neaptaria, mokymosi pasiekimų skirtumai

Šaltinis: PISA in Focus. *What can parents do to help their children succeed in school*

Taigi, matydami pozityvų tėvų bendravimą, vaikai jį atkartoja ir paauglystėje, lygiai taip pat vaikai perima panieką, agresiją, asocialų elgesį. Paauglystė yra itin opus laikotarpis, kurio tėkmė neatsiejama nuo šeimos. Savo tapatybės, priklausymo grupėms paieškų metu jaunuoliai patiria didžiulį psichologinį stresą. Turint tvirtą pagrindą, sukurtą šeimoje, jiems lengviau tinkamai susidoroti su kylančiais išbandymais, galinčiais pasibaigti tragiškai. Australų mokslininkų tyrimas parodė, kad ugdant ir plečiant aštuntos klasės mokinių tėvų žinias apie tėvystės ypatumus sumažėja vaikų savižudybių rizika. Tyrimas taip pat parodė, kad investuojant į vieną tėvą galiausiai investuojama į daugiau tėvų: rizika sumažėjo ne tik tarp tų vaikų, kurių tėvams buvo suteikta papildomų žinių, bet ir tarp tų, kurių tėvai programoje nedalyvavo. Manoma, kad tai lėmė tėvų tarpusavio ryšys, dalyvavusiųjų ir neda-

lyvavusiųjų keitimasis informacija. Įdėto darbo graža buvo didesnė, nei tikėtasi.

Vaikų mokymosi pasiekimai taip pat neatsiejami nuo tėvų. EBPO PISA tyrimais įrodyta, kad namų aplinka turi labai didelę įtaką vaiko skaitymo, matematikos ir gamtos mokslų pasiekimams. Penkiolikmečių vaikų, kurių tėvai pradinėse klasėse nuolat kartu skaitė knygas, PISA 2009 rezultatai buvo daug aukštesni nei tų vaikų, kurių tėvai pradinėse klasėse knygas kartu skaitė retai arba visai neskaitė. Akademinės ir kitokios nesėkmės dažnai yra aiškinamos socialinėmis-ekonominėmis sąlygomis, tačiau jos rezultatams įtakos neturėjo. Taip pat geresni rezultatai buvo ir tų penkiolikmečių, kurie nuolat įvairiomis temomis (politikos, socialinėmis, knygų, filmų ir t. t.) diskutavo su tėvais. Vaikams yra svarbus ne tik kokybiškas užimtumas (įvairūs būreliai, kita veikla po pamo-

ku), bet ir tiesioginis, artimas, pagarbus santykis su tėvais. Mokymosi rezultatai labai priklauso nuo intelekto, o jį lemia ne tik genetinės tėvų ypatybės, bet ir socialinės aplinkybės: auklėjimo stilius, mokymo stilius, šeimos kalba. Auklėjimo stilius turi didžiulę įtaką vaiko asmenybės formavimuisi, le-

mia individualius bruožus, padedančius (pavyzdžiui, valia) arba trukdančius (pavyzdžiui, nepasitikėjimas savimi) lavinti intelektines savybes. Vaiko mokymuisi turi įtakos ne tik mokykla ir mokytojai, bet ir tėvų kuriama mokymosi aplinka, jų metodai, požiūris į ugdymąsi namuose.

KODĖL VAIKŲ UGDYMAS TAMPA NE VIEN PRIVAČIU REIKALU

Tėvystė yra opi tema, aprėpianti privačią erdvę, sukurtą iš įvairių pasaulėjautų ir įvairios gyvenimo patirties. Anksčiau egzistavusios glaudžios bendruomenės, didelės šeimynos savaimė kūrė aplinką, kurioje vaikas augo ir buvo ugdomas visos bendruomenės, todėl valstybės dalyvavimas šiame procese buvo tiesiog neaktualus. Šeimoms sumažėjus, nutolus vienoms nuo kitų, jų namų durys užsidarė, santykis su vaiku tapo privačiu reikalu ir pagal seną įprotį valstybė tarsi ir toliau neturėjo kištis. Vis dėlto valstybės dalyvavimo poreikis jau atsirado ir uždarumo požiūris po truputį keičiasi. Kaip pavyzdį galima pateikti Skandinavijos šalis – jose gausu labai tiksliai apibrėžtų normų tėvams, kurių jie privalo laikytis, nepaisydami savo įsitikinimų ar asmeninės nuomonės, kitu atveju gali susilaukti skaudžių pasekmių. Yra nurodoma

privaloma apranga ir avalynė vaikams, lankantiems ugdymo įstaigas, aiškiai nurodoma, kurio amžiaus vaikas gali būti be tėvų (namuose, lauke), jokios smurto formos yra netoleruojamos (nei fizinės, nei psichologinės). Pamažu panašaus pobūdžio normos ateina ir į kitas šalis, taip pat ir į Lietuvą. Pavyzdžiui, nors iki šiol pliaukštelėjimas vaikui Lietuvoje nėra baudžiamas ir vietomis suprantamas kaip absoliuti norma, vis dažniau kalbama apie tokio elgesio problemškumą, apie tai, kokią žalą vaikui daro net ir mažiausios fizinio smurto apraiškos. Taigi tai, kaip tėvai augina savo vaikus, jau nebėra vien privatus jų reikalas. Kadangi atsiranda vis daugiau normų, turi atsirasti ir daugiau priemonių toms normoms pasiekti. Viena esmingiausių ir veiksmingiausių priemonių yra žmonių ugdymas, aiškinimas, ko ir kodėl reikia ir kaip tai pasiekti.

POZITYVIOJI TĖVYSTĖ

Pozityviosios tėvystės metodai yra įkvėpti pozityviosios psichologijos. Abiem būdingos panašios pedagoginės strategijos, kurių tikslas – ugdyti gerąsias vaiko ar suaugusiųjų

savybes. To siekiama orientuojantis į turimus žmogaus gebėjimus ir skatinant jį pasitikėti savimi, būti savarankišką, atsakingą už savo veiksmus.

4 pav. Pozityviosios tėvystės elgesio galimybių spektras

POZITYVIOSIOS TĖVYSTĖS SPEKTRAS

Griežtų bausmių vengimas, pozityvios ir švelnios kontrolės paieška

Geranoriška, bet ryžtinga nuostata vengti bausmių, leisti patirti natūralias, logiškas pasekmes

Natūralios, logiškos, bet neprimestos pasekmės. Susitelkimas į ryšius ir bendravimą

Sąmoninga tėvystė be bausmių. Svarbiausia – dėmesys tarpusavio ryšiumi ir bendravimui. Pasekmių atsisakymas, aiškiais ribomis ir problemų sprendimu grįsta savidrausmė

Dažnai manoma, kad pozityviosios tėvystės, kaip pernelyg nereiklaus auklėjimo, rezultatas tegali būti išlepimas bei nepaklusnus elgesys. Tačiau tai klaidinga nuomonė, nes pozityvioji tėvystė nereiškia kontrolės nebuvimo, ji reiškia pozityvią, išmintingą kontrolę, lydimą veiksmingos pagalbos, atliepančios aktualius fizinius, psichologinius, intelektualinius, socialinius ir dvasinius vaiko raidos etapo poreikius. Pozityviosios tėvystės metodai – vaiko stebėseną, tinkamo elgesio skatinimas, parama vaikui, ribų nustatymas ir tinkamas drausminimas.

Sigitos Burvytės atliktas tyrimas parodė, kad tiek tėvams, tiek pedagogams trūksta žinių apie pozityvius vaikų ugdymo

metodus. Dažnai trūksta žinių ir apie vaikų raidos etapų ypatybes. Kiekviename amžiaus tarpsnyje vaikui kyla įvairių sunkumų, kuriuos jis turi įveikti. Jo elgesys kinta, ir tai kartais suprantama kaip maištas prieš vyresnius, nepaklusnumas, išlepimas, neigiami vaiko charakterio bruožai. Tačiau vaiko elgesys, išsakomi žodžiai dažnai turi visai kitokią prasmę, nei supranta tėvai. Tam tikrais atvejais epizodiškas nekontroliuojamas ir iracionalus vaiko elgesys yra visiškai normalus. Svarbu suprasti tokio elgesio priežastis. Pozityviajai tėvystei reikalingos žinios apie vaikų raidos ypatumus, apie tai, kaip suprasti jų elgesį ir tinkamai į jį reaguoti.

Šaltinis: *Positive Parents: The Road to Nonpunitive Parenting*, 2011

1 lentelė. Konfliktinės situacijos pavyzdys. 1 metų vaikas

Situacija	Kaip dažnai supranta tėvai	Ką iš tikro sako vaikas	Pozityvus sprendimas
Parduotuvėje vaikas rodo į meškiuką	Vaikas reikalauja naujo žaislo. Tai sukelia piktą reakciją: „Mes nepirksime tau naujo žaislo!“	Rodo tėvams, kad atpažįsta meškiuką	Pasakyti: „Tu matai meškiuką!“ „Gražus meškiukas, tiesa?“ ar pan.

Šaltinis: Filliozat I., 2011

2 lentelė. Konfliktinės situacijos pavyzdys. 2 metų vaikas

Situacija	Kaip dažnai supranta tėvai	Ką iš tikro sako vaikas	Pozityvus sprendimas
Lauke lyja, tėvai liepia apsiauti botus, vaikas sako: „NE!“	Vaikas yra išlepintas ir nepaklusnus, jam trūksta griežtos drausmės. Pradedama vaikui piktu, griežtu tonu įsakinėti	Savęs, savarankiškumo paieškos – „Aš nesu tu“, „Noriu pats nuspręsti, ką man daryti“	Parodyti vaikui, kad jis pats gali spręsti, siūlant tai, kas priimtina ir patiems tėvams, pavyzdžiui: „Ką pirmiau padarysi – užsivilksi striukę ar apsiausi botus?“ Įdiegti trumpas, aiškias asociacijas, pavyzdžiui: kai lauke šlapia, aunamės botus. Atėjus metui tiesiog klausti, ar lauke šlapia, ar sausa, ir ką darom, kai šlapia

Šaltinis: Filliozat I., 2011

KODĖL PROGRAMA TRIGUBA P LAIKOMA VIENA VEIKSMINGIAUSIŲ PASAULYJE

Pozityviosios tėvystės metodai pasaulyje plačiai priimti. Jų pagrindu australas Matthew R. Sanders sukūrė paramos tėvams ir šeimai sistemą – programą *Triguba P* (angl. *Positive Parenting Program* – Pozityviosios tėvystės programa). Prasadėjusi kaip mažas, vieno rajono projektas, ji išaugo į valstybinę programą, taikomą visoje Australijoje, o vėliau ir kitose šalyse. Šiuo metu *Trigubos P* programa plačiai taikoma 25 pasaulio šalyse (Belgijoje, JAV, Olandijoje, Vokietijoje, Šveicarijoje ir kt.) ir dėl savo moksliniais tyrimais grįsto veiksmingumo Jungtinių Tautų Organizacijos yra pripažinta kaip geriausia šiuo metu tėvystės gebėjimų ugdymo programa pasaulyje. Ji yra labai plati, orientuota ir į prevencinę vei-

klą, ir į esamų sunkumų sprendimą, ir pagal tai suskirstyta į penkis lygius, iš kurių pirmasis yra universalioji prevencinė pagalba, o penktasis – intensyvus intervencinis darbas su šeimomis, turinčiomis didelių sunkumų ar patenkančiomis į rizikos grupes. *Trigubos P* programa taip pat skirstoma į dalis pagal amžių (iki 16 metų) ar aktualias temas (pavyzdžiui, pozityviosios tėvystės galia; savimi pasitikinčių, kompetentingų vaikų auginimas; konfliktų ir agresijos valdymas ir t. t.), taip pat siūlomas atskiras specializuotas ugdymas tėvams, auginantems negalią turinčius vaikus (pavyzdžiui, autistus), besiskiriantiems tėvams ir kt.

Tokio populiarumo programa susilaukė dėl kelių priežasčių.

Lankstumas ir pritaikomumas visai populiacijai	Finansinis efektyvumas
<p><i>Trigubos P</i> programa yra ne viena programa, o programų sistema. Siekiama maksimalaus lankstumo, kad visi tėvai rastų sau aktualius aspektus (nuo bazinių pozityvių santykių seminarų iki intervencijos smurto prieš vaiką prevencijai) ir jų pateikimo būdus (darbas grupėse, individualus darbas ar virtualūs kursai). Programa sumodeliuota taip, kad visi tėvai gautų tiek pagalbos, kiek jiems reikia, kartu ugdant jų gebėjimus savarankiškai spręsti santykių su vaikais, bendravimo sunkumus be išorinės paramos.</p> <p>Šalys, nusprendžiančios diegti <i>Trigubos P</i> programą, gauna visą reikiamą organizatorių paramą: kursai specialistams, programos adaptavimas pagal tikslinę grupę (gali būti taikoma visai populiacijai arba konkrečiai nusistatytai grupei), programos viešinimo įrankiai (parengti lankstinukai, vaizdo reklamos, laikraščiai, skelbimų maketai ir kt.), įgyvendinimo galimybių įvairovė (virtualios programos, stacionarūs centrai, mobilūs centrai, galintys aptarnauti mažesnius miestus, kaimus), palaikomiosios konsultacijos diegimo metu.</p>	<p><i>Trigubos P</i> programa mažina išlaidas, būtinas sprendžiant vaikų elgesio sutrikimų, smurto prieš vaikus, vaiko paėmimo iš šeimos ir kitus klausimus. Moksliniai tyrimai, atlikti JAV, įrodo šios programos veiksmingumą skaičiais. Nustatyta, kad taikant <i>Trigubos P</i> programą visiems tėvams (ne tik socialinės rizikos grupės):</p> <ul style="list-style-type: none"> • 17 proc. sumažėjo vaikų, patiriančių fizinį smurtą, hospitalizavimo atvejų; • 16 proc. sumažėjo vaikų paėmimo iš šeimos atvejų; • 22 proc. sumažėjo smurto prieš vaikus atvejų. <p>Mokslininko E. Michaelio Fosterio teigimu, <i>Trigubos P</i> taikymas populiacijai atsiperka per vienerius metus, 10 proc. sumažindamas šeimų, kurioms būdinga prievarta ir nesirūpinimas vaikais, skaičių.</p>

Kadangi esama žmonių, manančių, kad tokia pagalba skirta tik blogiems tėvams, siekiant veiksmingai diegti *Trigubos P* programą pabrėžiama paramos tėvams destigmatizavimo svarba. Tokio pobūdžio ugdymas(is) turi būti savaime su-

prantamas dalykas, programų koncepcija turi būti tokia, kad tėvams būtų įprasta ir patogiu kreiptis. To siekiama per *Būk pozityvus* (angl. *Stay Positive*) viešąją kampaniją.

VERTINGA TĖVYSTĖS GEBĖJIMŲ UGDYMO PATIRTIS: KAIP TAI DARO KITI

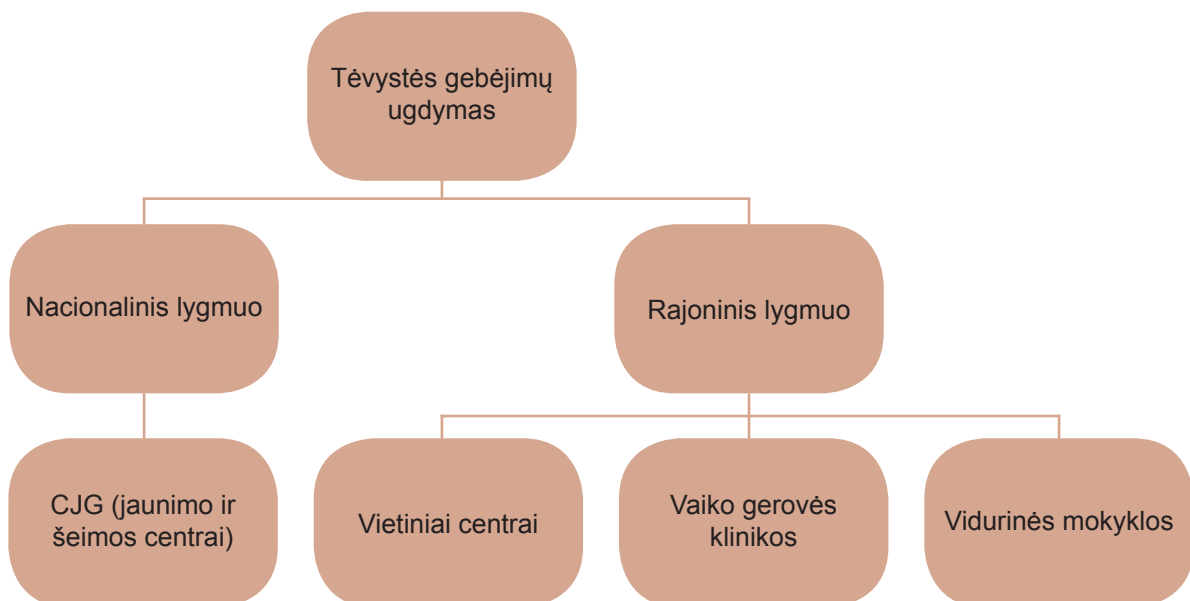
Olandija. IV ministrų kabinetas (*Balkenende IV*, 2007–2010) užsibrėžė sukurti tėvams tokią aplinką, kurioje jie turėtų pakankamai laiko, priemonių ir žinių auginti vaikus. Be to, kad kiekviena savivaldybė būtų įstatymiškai įpareigota teikti švietimą iki vaikai gimstant, paramą tėvystei ir auginimui, 2007 m. Olandijos vyriausybė įpareigojo visas savivaldybes iki 2011 m. įkurti jaunimo ir šeimos centrus (*Centrum voor Jeugd en Gezin, CJG*). Šių centrų paskirtis – teikti įvairaus pobūdžio pagalbą šeimai, būti vieta, į kurią kiekvienas tėvas ar specialistas gali kreiptis tėvystės, vaikų raidos ir santykių su vaikais klausimais. Taip pat buvo sukurta virtuali valstybinė Jaunimo ir šeimos centro duomenų bazė, kuria gali naudotis visos savivaldybės. Šioje bazėje skelbiama informacija apie tėvystę, švietimą, žmogaus raidą įvairiais amžiaus tarpsniais iki 24 metų.

Eindhoveno mieste, iki įkuriant CJG centrą, jau veikė panašaus pobūdžio SPIL centrai (ol. *spelen* – žaisti, *integreeren* – integruoti, *leren* – mokytis) (*Compendium of inspiring practices*, 2012). CJG yra nacionalinio, o SPIL centrai – rajoninio lygmens. Eindhovene, kuris yra 4,5 karto mažesnis už Vilnių ir kuriame gyvena 2,5 karto mažiau žmonių, 2015 m. siekta turėti 57 SPIL centrus. Kad būtų prieinami visoms šeimoms, SPIL centrai turi būti kiekviename rajone, o jų veikla prita-

koma pagal rajono gyventojų poreikius. Paslaugų paketas nustatomas ištyrus potencialią auditoriją. Nors kiekvienas SPIL turi savo veidą, visi po vienu stogu glaudžia priešmokyklinės žaidimo grupes, pradinę mokyklą, dienos priežiūros centrą, teikia vaikų auginimo paramos paslaugas. Pagalba tėvams teikiama per informacinius susitikimus, paskaitas, seminarus, tėvystės kursus; teikiama ir specifinė pagalba konkrečiais atvejais (elgesio sutrikimų, raidos ar emocinių sunkumų). Esant poreikiui SPIL centrai siūlo suaugusiųjų švietimą, saugumo programas, vaikų priežiūrą po pamokų, pagalbą jaunimui.

Parama tėvams taip pat teikiama vaiko gerovės klinikose, vidurinėse mokyklose, rajonų centruose. Pagalba teikiama įvairiausiomis formomis: susitikus, elektroniniu paštu ar telefonu. CJG tapo centriniu tašku, jungiančiu jaunimo sveikatos apsaugą (per vaikų gerovės klinikas ir vietines sveikatos paslaugas teikiančias įstaigas), tėvystės įgūdžių ugdymą, vaikų edukaciją ir švietimą (palaikant ryšius su darželiais, mokyklomis). Šie centrai turi du padalinius: viename dirbama su visais, kurie yra susiję su vaiko auginimu (tėvai, globėjai ir specialistai), kitas yra orientuotas į darbą su jaunuoliais ir šeimomis, patenkančiais į rizikos situacijas. Pirmasis padalinys įgyvendina *Trigubos P* programą.

5 pav. Tėvystės gebėjimų ugdymas Olandijoje

Parengė: Gintarė Drobelenė

Taigi nacionaliniu lygmeniu Olandija yra įpareigojusi kiekvieną savivaldybę steigti CJG (jaunimo ir šeimos centrus), o

vietiniu lygmeniu tėvystės gebėjimų ugdymu užsiima įvairių tipų įstaigos, atsižvelgdamos į vietos poreikius.

Prancūzija. Prancūzijoje pripažįstamas fundamentalus tėvų vaidmuo auginant vaikus, todėl jau nuo 1984 m. vaikų apsauga suvokiama plačiau nei atskyrimas nuo šeimos. Apie 1990 m., augant nepasitenkinimui dėl jaunimo nepaklusnumo, nepagarbaus elgesio, paauglių nusikalstamumo, kuris laikytas netinkamos tėvystės, nulemtos įsigalėjusio egocentrinio gyvenimo būdo (dėmesio sutelkimas į save, savo asmeninius santykius ir tėvų atsakomybės ignoravimas) pasekme, nutarta keisti politiką šeimų atžvilgiu – griežtintos bausmės už netinkamą elgesį (pavyzdžiui, neskiriamos išmokos), sukurti „tėvų atsakomybės kursai“ ir t. t. (Daly ir kt., 2012, p. 16). 1999 m. buvo įkurtas Paramos ir konsultacijų tėvams tinklas (pranc. *Réseau d'écoute, d'appui et d'accompagnement des parents*, REAAP), kurio paskirtis – paramos tėvams iniciatyvų vystymas, prevencinis darbas su tėvais, auginančiais vaikus iki 18 metų. Šį tinklą sudaro keletas institucijų, tarp jų Socialinės apsaugos ministerijos Šeimos skyrius (CNAF), valstybinės asociacijos: Valstybinė šeimų asociacija (UNAF), skėtinė organizacija, jungianti per 20 000 socialinės medicinos srities nevyriausybinę organizacijų (UNIOPSS), Mokyklų tėvų asociacijų federacija (FCPE) ir kt.

Vietiniu lygmeniu paramos tėvams klausimus sprendžia teritoriniai valdymo organai (pranc. *conseil général*). Svar-

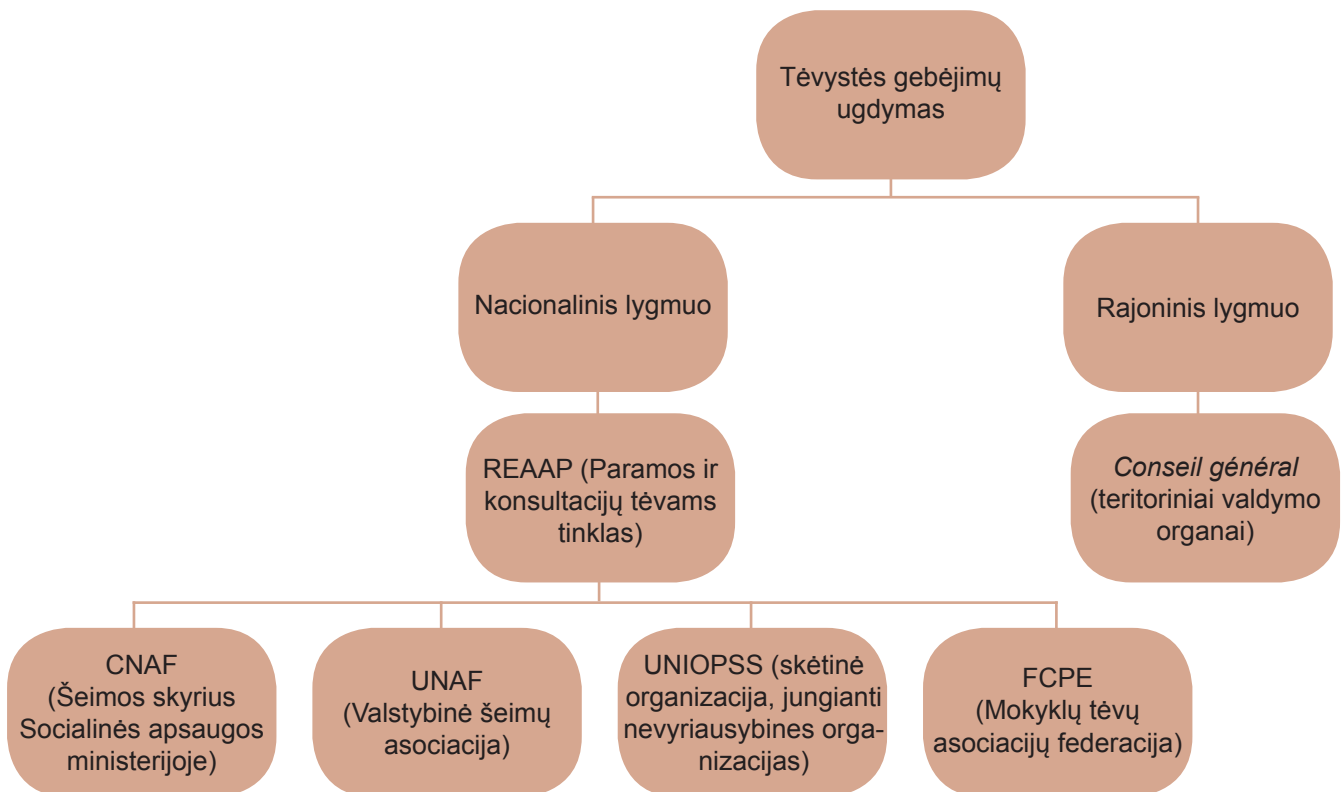
biausias šių institucijų prioritetas – tėvų ir vaikų vieningumo ir solidarumo stiprinimas. Jos reklamuoja projektus, skirtus šeimoms ir vaikams, sprendžia vaikų apsaugos klausimus, organizuoja tėvų susitikimus, pasirengimo tėvystei kursus, konsultacijas tėvams mokyklose, kitokią paramą, pagalbą ir konsultacijas tėvams. Visą veiklą galima skirstyti į keturias pagrindines kryptis:

- tėvų ir mokyklos santykių stiprinimas;
- tėvų keitimasis patirtimi;
- ekspertų konsultacijos tėvams;
- tėvų veiklos su vaikais skatinimas.

Taigi parama tėvystei suvokiama plačiai: ne tik tiesioginis tėvystės įgūdžių ugdymas, bet ir mokyklos ir tėvų pozityvaus santykio stiprinimas. Tai yra labai svarbu, nes mokykloje vaikas praleidžia didžiąją laiko dalį ir tik esant darniam vaiko šeimos ir mokyklos santykiui galimas sveikos, stiprios, saviimi pasitikinčios asmenybės vystymasis. Taip pat nepamirštama tėvų veiklos su vaikais svarba. Tėvai gali turėti puikiausių teorinių žinių, tačiau jei netaiko jų praktikoje, leisdami daugiau laiko su vaikais, tos žinios neturi jokios naudos.

Paramos tėvams iniciatyvoms lėšas skiria keli šaltiniai: Socialinės apsaugos ministerija, teritoriniai valdymo organai, vietos savivaldybės, šeimos socialinės apsaugos agentūros.

6 pav. Tėvystės gebėjimų ugdymas Prancūzijoje

Parengė: Gintarė Drobelenė

Taigi nacionaliniu lygmeniu Prancūzijoje sukurtas visas tinklas (REAAP), kuris apima įvairias ir valstybines, ir nevyriausybines įstaigas, besirūpinančias parama tėvams. Vietiniu lygmeniu šį klausimą sprendžia teritoriniai valdymo organai.

sybines įstaigas, besirūpinančias parama tėvams. Vietiniu lygmeniu šį klausimą sprendžia teritoriniai valdymo organai.

Švedija. Švedijos Valstybinės šeimos paramos strategijos (*Föräldrastöd – en vinst för alla. Nationell strategi*) tikslas – visi tėvai turi gauti tėvystės paramą, kol auga jų vaikai (0–17 metų). Iš čia išplaukia trys uždaviniai:

- 1) plėtoti įstaigų, užsiimančių tėvystės gebėjimų ugdymu, bendradarbiavimą;
- 2) didinti sveikos aplinkos vietų tėvų susitikimams skaičių;
- 3) didinti šeimos paramos operatorių, besispecializuojančių sveikatos stiprinimo srityje, skaičių ir diegti tyrimais grįstas šeimos paramos programas.

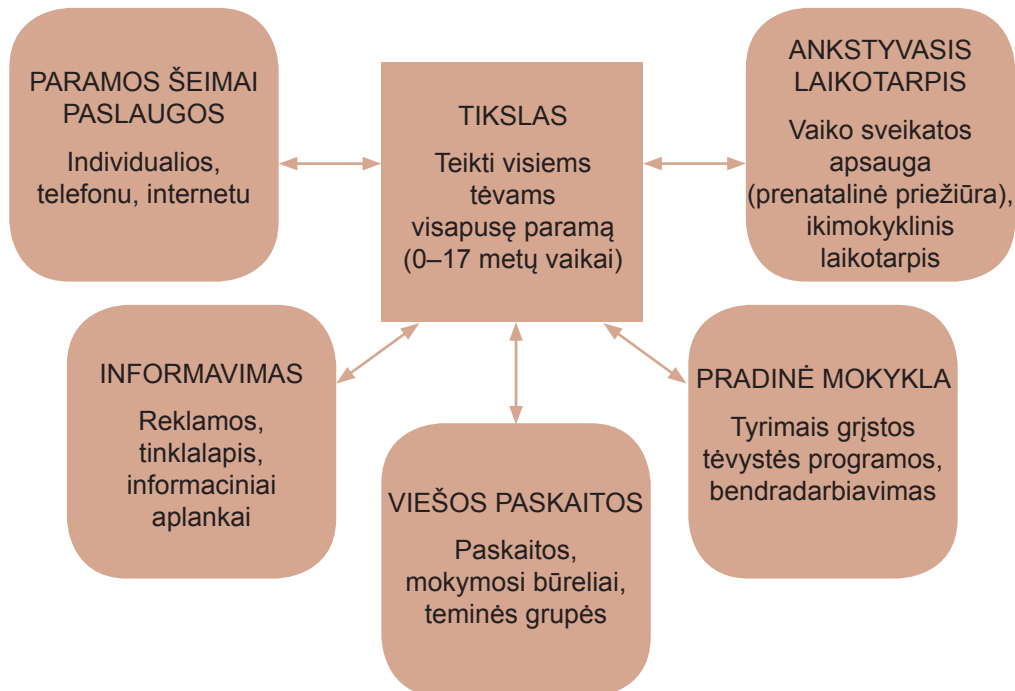
Labai svarbų vaidmenį atlieka šalies savivaldybės, aktyviai bendradarbiaudamos su nevyriausybinėmis organizacijomis. Parama tėvams yra laikoma vaiko psichinės sveikatos stiprinimo programos dalimi. Ji prasideda mamos ir vaiko sveikatos klinikose. Kol laukiasi, patarimų ir paramos moteris gali sulaukti mamos sveikatos klinikose, vėliau šią funkciją perima vaiko sveikatos klinikos (Sarkadi A., Wells Michael B., 2013). Šių įstaigų darbuotojai rengiami teikti universalaus pobūdžio paramą tėvams, jose tėvai kviečiami dalyvauti jiems svarbiuose kursuose. Akušerės dar iki gimstant vaikui (prenataliniu laikotarpiu) suburia tėvų grupes, o vaikui gimus jų susitikimai organizuojami vaiko sveikatos klinikose. Burdama grupes akušerė tėvus atitinkamai suskirsto, pavyzdžiui, labai jaunų (iki 20 metų) tėvų grupė, kuriai dažniau būdinga bedarbystė, trumpalaikiai santykiai, neplanuotas nėštumas ir t. t.

Mokyklinio amžiaus vaikų tėvams kursų siūlo mokyklos sveikatos specialistai ar tiesiog mokytojai. Šiame laikotarpyje kvietimai tėvams yra ne tokie individualūs (nei buvę klinikose), labiau bendri visiems. Mokykloje tėvams siūlomos įvairios tyrimais grįstos tėvystės gebėjimus ugdančios programos (*Triguba P, Effekt, Komet* ir kt.) ir patirtimi grįstos „šeimų dirbtuvės“ (*Familjeverkstan*). Taip pat rengiamos viešos (pavyzdžiui, bibliotekose) paskaitos apie tėvystę, į kurias kviečiami ne tik tėvai, bet ir specialistai, politikai, savanoriai ir kiti gyventojai. Tokios paskaitos organizuojamos nuolat, jos nėra mokamos.

Tiek ankstyvojo, tiek mokyklinio amžiaus vaikų tėvai visuomet turi galimybę kreiptis individualių konsultacijų susitikus ar tiesiog telefonu. Konsultacijas teikia akušeriai, socialiniai darbuotojai, socialiniai pedagogai (angl. *social educationals*), kurie taip pat renka informaciją, reikalingą tobulinti teikiamas paslaugas.

Skiriama daug dėmesio viešajai tėvystės įgūdžių ugdymo kampanijai: tėvų tinklalapiui, reklamoms, „Facebook'o“ paskyrai šeimoms. Įvairiuose strateginiuose taškuose (pas akušerę, priešmokyklinio ugdymo mokytoją, kitas mokytojas) tėvai yra informuojami apie jiems aktualias grupes, veiklas (Compendium of inspiring practices, 2012).

7 pav. Švedijos tėvystės gebėjimų ugdymo tikslo įgyvendinimo kryptys

Šaltinis: Compendium of inspiring practices, 2012, p. 35

TĖVYSTĖS GEBĖJIMŲ UGDYMAS LIETUVOJE – KAIP TAI DAROME MES

Tėvų ugdymas(is) vyksta trimis būdais: **formalioju, neformalioju, savaiminiu**.

FORMALUSIS. Formalioju būdu tėvystės gebėjimai ugdomi mokykloje. Pagrindines žinias vaikai gauna per etikos ir tikybos (katalikų) pamokas pagal dorinio ugdymo programą. Taip pat dar 2007 m. buvo patvirtinta pasirenkamoji *Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa*. Dalis mokyklų ją integruoja į įvairius dalykus, maža dalis siūlo kaip atskirą pasirenkamąjį dalyką aukštesniosiose klasėse. Šiuo metu siekiama ją įtraukti į Sveikatos ugdymo bendrąją programą, kuri yra privaloma. Tada *Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa* būtų dėstoma visose mokyklose.

NEFORMALUSIS. Plačiausiai ir aktyviausiai tėvystės gebėjimai ugdomi neformalioju būdu. Yra įvairių įstaigų, teikiančių tėvystės gebėjimų ugdymo paslaugas. Jų pobūdis ir kainos labai skirtingos. Dalis įstaigų yra ne pelno siekiančios ar nevyriausybinės organizacijos, besistengiančios išlaikyti mažiausią prieinamą kainą, dalis įstaigų – privačios pelno siekiančios įmonės, kurių įkainiai prieinami tik nedaugeliui, taip pat yra daugybė samdomų lektorių, psichologų, psichoterapeutų, kurie teikia tokio pobūdžio konsultacijas.

Tarp religinių bendruomenių tėvystės gebėjimų ugdymu užsiima Lietuvos vyskupų konfederacijos kuruojami šeimos centrai, veikiantys visoje Lietuvoje, ne tik didžiuosiuose miestuose, bet ir mažesniuose miesteliuose, kaimuose. Jie siūlo plataus spektro pasirengimo šeimai kursus.

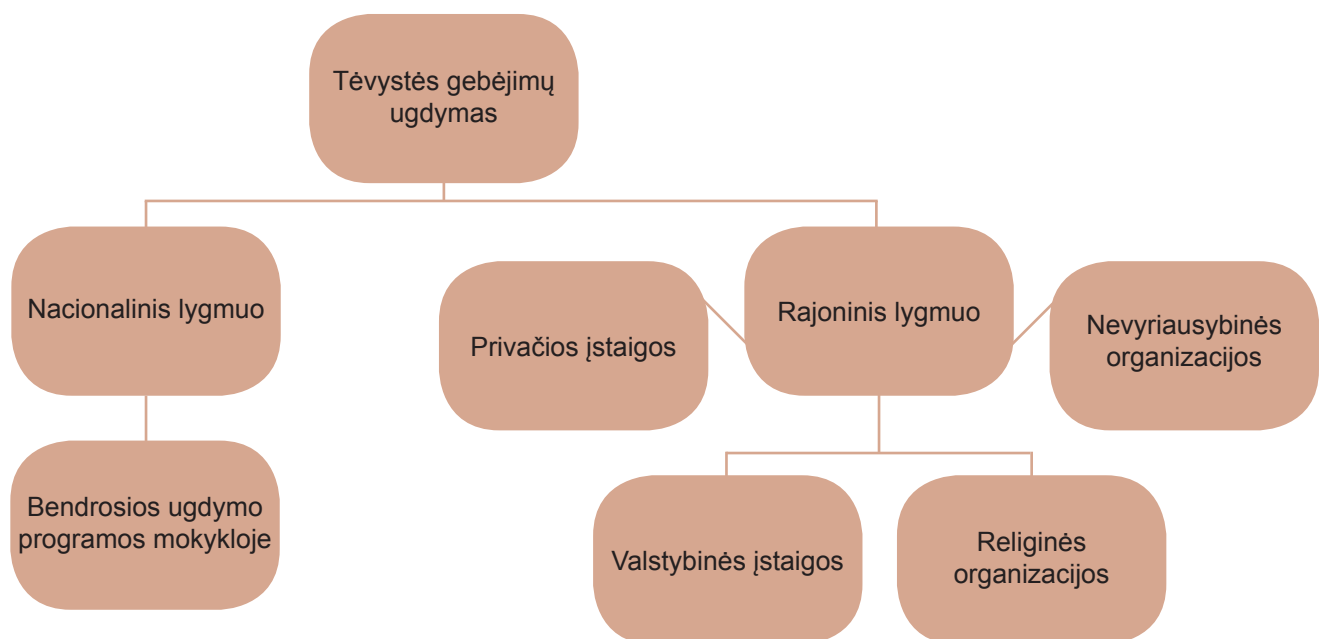
Kas dvi savaites Lietuvos vaikų ir jaunimo centras (LVJC) organizuoja mokamas paskaitas tėvams jų pageidaujamos temomis.

Didžiųjų miestų (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos) savivaldybės nuolat, mažesnių miestų – retsykiais organizuoja įvairius mokymus tėvams per visuomenės sveikatos biurus. Tokias paslaugas teikia ir švietimo pagalbos tarnybos. Socialinės paramos centrai taip pat organizuoja pagalbą šeimoms, tačiau orientuojasi į socialinės rizikos ir stokojančias socialinių įgūdžių šeimas, taigi jų organizuojamas paskaitas dažniausiai lanko socialinių darbuotojų siunčiamos socialinės rizikos šeimos arba šeimos, kurios turi lankyti tėvystės gebėjimus lavinančias paskaitas teismo sprendimu.

Tėvystės gebėjimai ugdomi ir privačiose bei valstybinėse mokyklose, taip pat darželiuose. Šios ugdymo įstaigos savo iniciatyva organizuoja savo bendruomenės nariams tėvystės ugdymo paskaitas, kurias skaito tų įstaigų pedagogai arba kviestiniai lektoriai iš visuomenės sveikatos biurų, LVJC, Paramos vaikams centro, kitų įstaigų ar tokių programų, kaip STEP (angl. *Systematic Training for Effective Parenting*).

SAVAIMINIS. Savaiminis ugdymasis gali būti skirstomas į intencinį ir neintencinį. Intencinis ugdymasis – tai tėvų savišvieta: knygų, straipsnių skaitymas, kitokia savarankiška edukacija. Neintencinis ugdymasis vyksta nuolat, perimant savo tėvų, senelių auklėjimo modelius, nesąmoningai juos atkartojant. Tėvai taip pat yra linkę mokytis iš kitų tėvų: savo draugų, pažįstamų, vaikų bendraklasių tėvų ir kitų tėvų, kurių auklėjimo modelis iš pažiūros duoda pageidaujamų rezultatų. Įvairiais tyrimais (australų, airių, taikiusių *Trigubos P* programą) patvirtinta, kad, mokant vienus tėvus, informacija keliauja toliau, norinčiųjų tobulinti savo gebėjimus skaičius didėja.

8 pav. Tėvystės gebėjimų ugdymas Lietuvoje

Parengė: Gintarė Drobelenė

Lietuvoje nacionaliniu lygmeniu tėvystės gebėjimų ugdymo politikos nėra, taigi nėra ir nuolat tuo besirūpinančių valstybinių įstaigų. Nacionaliniu lygmeniu tėvystės gebėjimų ugdymu

mu šiek tiek užsiima mokyklos per bendrąsias programas. Rajoniniu lygmeniu šį klausimą sprendžia įvairios organizacijos (tiek valstybinės, tiek privačios) savo iniciatyva.

KĄ GALĖTUME DARYTI GERIAU

Norint įtraukti kuo daugiau žmonių, vertėtų jau esamas ir jungti į bendrą valstybinę strategiją ir teikti nuolatinę paramą.

3 lentelė. Tėvystės gebėjimų ugdymo sisteminimo galimybės

VALDYMO LYGMUO	UŽDAVINIAI
Valstybė	Paramos tėvams politikos ir strategijos kūrimas
	Nuolatinio finansavimo numatymas
Ministerijos	Viešosios tėvystės gebėjimų ugdymo kampanijos kūrimas ir įgyvendinimas
	Finansų paskirstymas savivaldybėms
	Ugdymo programų adaptavimas
Savivaldybės	Centrinio tėvystės gebėjimų ugdymo taško (visuomenės sveikatos biuro, pedagoginės psichologinės tarnybos, socialinės paramos centro ar kt.) koordinavimas
	Bendradarbiavimas su tėvystės gebėjimų ugdymu užsiimančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis ir parama joms
	Bendradarbiavimas su darželiais ir mokyklomis, sveikatos priežiūros ir kitomis įstaigomis įgyvendinant tėvystės gebėjimų ugdymą ir parama joms

VALSTYBĖS LYGMUO. Valstybei tenkantis pagrindinis vaidmuo, kalbant apie tėvystės gebėjimų ugdymą, yra *politikos kūrimas*. Politikos kūrimas gali apimti daug funkcijų: tiesiogines – tikslo nustatymas, strategijų apibrėžimas, įgyvendinimo priemonių numatymas, ir netiesiogines – pateikdama visuomenei šį klausimą kaip svarbų ir aktualų, valstybė prisidėtų formuojant teigiamą pačios visuomenės požiūrį ir poreikį tobulinti tėvystės gebėjimus. Kitaip tariant, valstybės vaidmuo yra ne tik padėti kurti sistemą ir nurodyti, kaip ją įgyvendinti, bet ir prisidėti kuriant pagrindinį jos veiksmingumo elementą – vidinį tokio pobūdžio ugdymo(si) poreikį.

Moksliniai *Trigubos P* programos tyrimai parodė (žr. 5 p.), kad siekiant socialinių tikslų taip pat gaunamas teigiamas finansinis rezultatas. Finansai, tiksliau, *finansavimas*, yra vienas svarbiausių veiksnių, kurio stoka dažnai tampa kliuviniu ar netgi tikslų neįgyvendinimo priežastimi. Tėvystės gebėjimų ugdymui plėtoti šiuo metu nereikia didelio finansavimo, nes ši veikla jau yra aktyviai vykdoma, infrastruktūra jai puoselėti jau yra sukurta, tačiau reikalingas finansavimas šioms paslaugoms aktyvinti, platesnei sklaidai ir pastovumui užtikrinti.

MINISTERIJOS LYGMUO. *Viešosios tėvystės gebėjimų ugdymo kampanijos įgyvendinimas* visoje šalyje – būtinas elementas norint sėkmingai brandinti ir realizuoti palankų požiūrį į tėvystės gebėjimų ugdymą. Jos tikslus galima apibrėžti taip:

- *Destigmatizacija*. Nors šiuo metu tėvų ugdymasis yra dažnas, nieko nestebinantį reiškiny, visuomenėje vis dar pasitaiko neigiamų išankstinių nuostatų tiek paties

proceso, tiek tėvų, kurie tuo užsiima, atžvilgiu. Labai svarbu stiprinti požiūrį, kad tobulinti tėvystės gebėjimus yra ne tik sveikintina, bet ir būtina.

- *Socialinė reklama*. Tėvystės gebėjimai sėkmingai ugdomi tada, kai to poreikis kyla iš vidinės žmogaus motyvacijos. Vis dar daugybė tėvų kasdienes konfliktines situacijas su vaikais laiko savaime suprantamomis, todėl nemėgina ieškoti būdų gyventi kitaip. Tinkamai sumodeliuota ir pateikta viešoji kampanija padėtų subrandinti poreikį ugdytis, keldama klausimus, kurių žmogus anksčiau sau pats nekėlė.
- *Informavimas*. Su viešosios kampanijos pagalba kiekvienas tėvas turėtų žinoti, kur gali ieškoti atsakymų į jam kylančius klausimus.

Kitas svarbus uždavinys – *finansų paskirstymas* savivaldybėms. Suprantama, valstybė negali užtikrinti visiško tėvų ugdymo kaštų padengimo, bet dalinis, tačiau nuolatinis finansavimas padėtų garantuoti šios veiklos tęstinumą ir galimybę ją plėtoti, naudojantis ir visais kitais įmanomais ištekliais: savanoryste, paramos fondais, projektais, daliniu paslaugų apmokestinimu, kitais šaltiniais.

Tėvystės gebėjimų ugdymą reikia suvokti kaip nuolat besitęsiantį procesą, apimantį įvairaus pobūdžio kompetencijas, kurias būtina ugdyti nuo mažens. Taigi svarbus yra *ugdymo programų* vaidmuo. Darželiuose socialinių emocinių kompetencijų ugdymas padeda vaikui suprasti savo ir aplinkinių jausmus, mokyti juos tinkamai reikšti. Šios kompetencijos reikalingos tiek gyvenimui šeimoje, tiek visuomenėje. Mokykloje jaunuolis rengiamas šeimai per etikos ir tikybos pamokas, tačiau šiam ugdymui skiriama labai mažai laiko. Nors

iš pirmo žvilgsnio rengimas šeimai mokykloje atrodo kiek nenatūralus, per daug teoriškas, dėl to sunkiai priimamas, tačiau tinkamai sumodeliuotas, pavyzdžiui, pateiktas vaikams patraukliomis problemų sprendimo metodikomis, jis būtų įdomus ir įsimintinas. Tai yra svarbi pagalba vaikams, kurie patys neturi tinkamo pavyzdžio namuose, – taip jie gali pamatyti kitokius sugyvenimo šeimoje būdus.

SAVIVALDYBIŲ LYGMUO. Savivaldybės, atsižvelgdamos į vietos poreikį, atitinkamai turėtų koordinuoti tėvystės gebėjimų ugdymą. Jį užtikrinti būtų galima šiais būdais:

1) bendradarbiauti su šias paslaugas teikiančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis, pavyzdžiui, numatyti, kad per metus savivaldybė nupirks tam tikrą skaičių paskaitų, kurias pasirinkta organizacija nemokamai surengs numatytam skaičiui tėvų;

2) skatinti steigti tėvystės gebėjimų ugdymo, bendradarbiavimo su šeimomis centrus jau veikiančiose atitinkamose

institucijose (visuomenės sveikatos biuruose, pedagoginėse psichologinėse tarnybose, socialinės paramos centruose ir pan.), kurių dalis jau sėkmingai šia veikla užsiima;

3) bendradarbiauti su darželiais ir mokyklomis (kurių dauguma taip pat jau užsiima savo bendruomenės narių tėvystės gebėjimų ugdymu), padėti užtikrinti tėvų konsultavimo galimybes, pavyzdžiui, kviečiant specialistus iš pedagoginių psichologinių tarnybų vesti seminarų tiek tėvams, tiek patiems įstaigų specialistams, esant poreikiui padėti papildomai mokyti mokymo įstaigų specialistus (socialinius pedagogus ar psichologus) įgyvendinti tėvystės gebėjimų ugdymo programas. Skatinti sveikatos priežiūros įstaigas, organizuojančias paskaitas vaiko besilaukiančioms šeimoms, plėsti temų spektrą apimant ne tik fiziologinius, bet ir psichologinius aspektus, ir padėti joms tai daryti. Bendradarbiauti su kitomis įstaigomis, siekiančiomis organizuoti tėvystės gebėjimų ugdymo veiklą toje savivaldybėje aktuolėmis sąlygomis.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Bowlby J. *Research into the origins of delinquent behaviour*. British Medical Journal, 1950, No. 1. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2037019/pdf/brmedj03589-0012.pdf> . [Žiūrėta 2016-02-01].
2. Burvytė S., Ralys K. *Vaikystės amžiaus tarpsnio iššūkiai ugdytojams*. Socialinio pedagogo technologijos socioedukaciniame darbe. Socialinis ugdymas, 2012, Nr. 19. <https://leu.lt/download/733/socialinis%20ugdymas%2030.pdf> . [Žiūrėta 2015-10-15].
3. *Compendium of Inspiring Practices. Early intervention and prevention in family and parenting support*. Eurochild, 2012.
4. Costa B. *Positive Psychology Theory and Positive Parenting*. 2009. <http://www.positive-parenting-ally.com/psychologytheory.html> . [Žiūrėta 2015-10-12].
5. Daly M., et al. *Parenting support in four European countries: Element for a comparison*. 2012 ESPAnet Conference.
6. Gričiūtė A. *Asmenybės psichinio atsparumo šaltiniai: teorija ir praktika*. Kaunas, 2005.
7. Owens C. *How to implement "The Triple P" – Positive Parenting Programme*. Midlands Area Parenting Partnership. <https://www.youtube.com/watch?v=EWT54UCO0mc> . [Žiūrėta 2016-04-13].
8. PISA in focus. *What can parents do to help their children succeed in school?* OECD 2011. <http://www.oecd.org/pisa/49012097.pdf> . [Žiūrėta 2015-12-15].
9. Positive-Parents. *The Road To Nonpunitive Parenting, 2011*. [Žiūrėta 2016-02-13]. Prieiga per internetą: <http://www.positive-parents.org/2011/07/road-to-nonpunitive-parenting.html> .
10. Punter R. Annemiek, Glas A. W. Cees, Meelisen R. M. Martina. *Psychometric Framework for Modeling Parental Involvement and Reading Literacy*. IEA Research for Education, 2016.
11. Sanders M. *Triple P – positive parenting program*. <http://www.triplep.net/glo-en/home/> . [Žiūrėta 2015-10-15].
12. Sarkadi A., Wells Michael B. *Conscious Parenting: A Qualitative Study on Swedish Parents' Motives to Participate in a Parenting Program*. Journal of Child and Family Studies, July 2013.
13. Toumbourou J. W., Gregg M. E. *Impact of an Empowerment-based Parent Education Program on the Reduction of Youth Suicide Risk Factors*. Journal of Adolescent Health, 2002, No. 31, p. 277–285.
14. Žukauskienė R. *Raidos psichologija: integruotas požiūris*. Vilnius, 2012.

ŠVIETIMO PROBLEMOS ANALIZĖ – Švietimo ir mokslo ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių švietimo padalinių specialistams ir plačiajai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Serijoje „Švietimo problemos analizė“ pateikiama glausta, konkreti ir aktuali švietimo sistemos funkcionavimo problemų analizė. Leidiniai skelbiami internete adresais: <http://www.smm.lt/web/lt/teisesaktai/tyrimai-ir-analizes/svietimo-problemos-analizes/2012-metu>; <http://www.sac.smm.lt/index.php?id=36>.

Pasiūlymus, pastabas ar komentarus prašome siūsti Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginių programų skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (el. p. ricardas.alisauskas@smm.lt).

Autorius, norinčius publikuoti savo parengtas analizes serijoje „Švietimo problemos analizė“, prašome kreiptis į Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginių programų skyriaus vyriausiąją specialistę Jūratę Vosylytę-Abromaitienę (el. p. jurate.vosylyte-abromaitiene@smm.lt, tel. (8 5) 219 1121).

Analizę parengė Gintarė Drobelenė, Vilniaus universiteto magistrantė.

Konsultavo dr. Rita Dukynaitė, Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginių programų skyriaus vedėjo pavaduotoja.

TĖVYSTĖS GEBĖJIMŲ UGDYMO VEIKSMINGUMO DIDINIMO PERSPEKTYVOS

Redaktorė *Mimoza Kligienė*

Maketavo *Valdas Daraškevičius*

2016-10-03. Tir. 1 000 egz.

Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos
Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, 03163 Vilnius
Spausdino UAB „Smiltainis ir Ko“, Šiaurės g. 37, 11107 Vilnius